но уочили стари наши законодавци и писци. И ако за ширу акцију оснивања мањкају велика материјална сретства, оснивање ипак напредује захваљујући великој увиђавности, вољи и пожртвованости људи који свеликим с пособностима и маром руководе израдом нешег катастра и оснивањем земљ. књиге, који знају да оваква ствар није и несме накада бити прескупа и који су нас спасли од незавидне судбине да ни после сто година не схватимо ону вредност, коју су наши стари одавно већ јавно истакли.

Ing. A. S. Milošević

Najcelishodnija razdeoba težina kuteva u bazisnoj mreži.

— Nastavak iz prošlog broja —

Kada se normalne jednačine korelata **16** pomnože prenosnim koeficientima $\pi_1, \pi_2, \pi_3 \ldots$ i saberu s desnom stranom form. **15,** dobije se:

$$\begin{aligned}\log a = \log b + [\log \sin l] &+ k_1\ [aF] + k_2\ [bF] + k_3\ [cF] + \ldots + \\ &+ k_1\ [aa]\,\pi_1 + k_2\,[ab]\,\pi_1 + k_3\,[ac]\,\pi_1 + \ldots + \\ &+ k_1\,[ab]\,\pi_2 + k_2\,[bb]\,\pi_2 + k_3\,[bc]\,\pi_2 + \ldots + \\ &+ k_1\,[ac]\,\pi_3 + k_2\,[bc]\,\pi_3 + k_3\,[cc]\,\pi_3 + \ldots + \\ &+ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots + \\ &+ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots + \\ &+ \pi_1\,w_1 + \pi_2\,w_2 + \pi_3\,w_3 + \ldots\end{aligned}$$

ili

$$\left.\begin{aligned}&\log a = \log b + [\log \sin l] + \\ &+ \{[aa]\,\pi_1 + [ab]\,\pi_2 + [ac]\,\pi_3 + \ldots + [aF]\}\,k_1 + \\ &+ \{[ab]\,\pi_1 + [bb]\,\pi_2 + [bc]\,\pi_3 + \ldots + [bF]\}\,k_2 + \\ &+ \{[ac]\,\pi_1 + [bc]\,\pi_2 + [cc]\,\pi_3 + \ldots + [cF]\}\,k_3 + \\ &+ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots + \\ &+ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots + \\ &+ \pi_1\,w_1 + \pi_2\,w_2 + \pi_3\,w_3 + \ldots\ldots\end{aligned}\right\}\ \mathbf{18}$$

Obzirom na uslov form. **17,** pod kojim će se odrediti prenosni koeficiteti, članovi u velikim zagradama form. **18** jesu nule, odnosno korelate se eliminiraju, stoga je:

$$\text{og } a = \log b \ [\text{lod} \sin e] + \pi_1 w_1 + \pi_2 w_2 + \pi_3 w_3 + \ldots\ldots \quad \mathbf{19}$$

Formulom **19** izražen je loga kao linearna funkcija ostupanja $w_1, w_2, w_3 \ldots$ uslovnih jednačina, a konačan obiik, da se loga izrazi kao funkcija opažanih veličina, dobije se sledećim izvođenjem.

Kada se u uslovnim jednačinama:

$$\left.\begin{array}{l} A)\ a_1 v_1 + a_2 v_2 + a_3 v_3 + \ldots + w_1 = 0 \\ B)\ b_1 v_1 + b_2 v_2 + b_3 v_3 + \ldots + w_2 = 0 \\ C)\ c_1 v_1 + c_2 v_2 + c_3 v_3 + \ldots + w_3 = 0 \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \end{array}\right\} \quad \mathbf{20}$$

zamene korekcije v iz form. **8** dobije se:

$$\left.\begin{array}{l} A),\ (a_1 x_1 + a_2 x_2 + a_3 x_3 + \ldots) - \\ \quad - \{a_1 l_1 + a_2 l_2 + a_3 l_3 + \ldots\} + w_1 = 0 \\ B),\ (b_1 x_1 + b_2 x_2 + b_3 x + \ldots) - \\ \quad - \{b_1 l_1 + b_2 l_2 + b_3 l_3 + \ldots\} + w_2 = 0 \\ C),\ (c_1 x_1 + c_2 x_2 + c_3 x_3 \ldots) - \\ \quad - \{c_1 l_1 + c_2 l_2 + c_3 l_3 + \ldots\} + w_3 = 0 \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \end{array}\right\} \quad \mathbf{21}$$

U ovim formulama izrazi u malim zagradama jesu konstante. Za figurne uslove ovi izrazi su teoretske vrednosti:

$(a_1 x_1 + a_2 x_2 + a_3 x_3 + \ldots) = 180^\circ + \varepsilon$, ($\varepsilon$ = sf. eksces), a isto je teoretska vrednost, kada se mreža izjednačuje po kutevima, i za uslove horizonta:

$(g_1 x_1 + g_2 x_2 + g_3 x_3 + \ldots.) = 360^0$. Za polusne uslove ovi izrazi su prosto suma produkata izjednačenih veličina $x_1, x_2, x_3 \ldots$ i odgovarajućih koeficienata uslovne jednačine polusa:

$$(h_1 x_1 + h_2 x_2 + h_3 x_3 \ldots) = Ho$$

Stoga oznakom:

$$\left.\begin{array}{l} A)\ a_1 x_1 + a_2 x_2 + a_3 x_3 + \ldots = A_0 \\ B)\ b_1 x_1 + b_2 x_2 + b_3 x_3 + \ldots = B_0 \\ C)\ c_1 x_1 + c_2 x_2 + c_3 x_3 + \ldots = C_0 \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \end{array}\right\} \quad \mathbf{22}$$

i zamenom ovih veličina u **21** dobije se:

$$\left.\begin{array}{l}
\text{A)}\ A_0 - \{a_1\, l_1 + a_2\, l_2 + a_3\, l_3 + \ldots\} + w_1 = 0 \\
\text{B)}\ B_0 - \{b_1\, l_1 + b_2\, l_2 + b_3\, l_3 + \ldots\} + w_2 = 0 \\
\text{C)}\ C_0 - \{c_1\, l_1 + c_2\, l_2 + c_3\, l_3 + \ldots\} + w_3 = 0 \\
\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\
\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots
\end{array}\right\} \quad 23$$

Dodavanjem i oduzimanjem sume $[Fl]$ i uvrštenjem vrednosti za ostupanja uslovnih jednačina iz form. 23 u 19 dobije se:

$$\begin{array}{l}
\log a = \log b + [\log \sin l] - [Fl] + F_1\, l_1 + F_2\, l_2 + F_3\, l_3 + \ldots + \\
\quad + \{(a_1\, l_1 + a_2\, l_2 + a_3\, l_3 + \ldots) - A_0\}\ \pi_1 + \\
\quad + \{(b_1\, l_1 + b_2\, l_2 + b_3\, l_3 + \ldots) - B_0\}\ \pi_2 + \\
\quad + \{c_1\, l_1 + c_2\, l_2 + c_3\, l_3 + \ldots) - C_0\}\ \pi_3 + \\
\quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\
\quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \text{ ili}
\end{array}$$

$$\left.\begin{array}{l}
\log a = \log b + [\log \sin l] - [Fl] - \\
\qquad - (A_0\, \pi_1 + B_0\, \pi_2 + C_0\, \pi_3 + \ldots) + \\
\quad + \{F_1 + a_1\, \pi_1 + b_1\, \pi_2 + c_1\, \pi_3 + \ldots\}\ l_1 + \\
\quad + \{F_2 + a_2\, \pi_1 + b_2\, \pi_2 + c_2\, \pi_3 + \ldots\}\ l_2 + \\
\quad + \{F_3 + a_3\, \pi_1 + b_3\, \pi_2 + c_3\, \pi_3 + \ldots\}\ l_3 + \\
\quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\
\quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots
\end{array}\right\} \quad 24$$

Označimo:

$$\left.\begin{array}{l}
f_0 = \log b + [\log \sin l] - [Fl] - (A_0\, \pi_1 + B_0\, \pi_2 + C_0\, \pi_3 + \ldots) \\
\quad f_1 = F_1 + a_1\, \pi_1 + b_1\, \pi_2 + c_1\, \pi_3 + \ldots \\
\quad f_2 = F_2 + a_2\, \pi_1 + b_2\, \pi_2 + c_2\, \pi_3 + \ldots \\
\quad f_3 = F_3 + a_3\, \pi_1 + b_3\, \pi_2 + c_3\, \pi_3 + \ldots \\
\quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\
\quad \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots
\end{array}\right\} \quad 25$$

Zamenom form. 25 u 24 dobijemo konačno željeni cilj: kog a kao linearnu funkciju opažanih veličina l_1, l_2, l_3, . . . t. j. u obliku form. 1:

$$\log a = f_0 + f_1\, l_1 + f_2\, l_2 + f_3\, l_3 + \ldots \qquad 26$$

Sada treba kontrolisati da li funkcija 26 odgovara prirodi funkcije 1, tj. da li su koeficienti f_1, f_2, f_3 . . . zaista nezavisni od opažanih veličina l_1, l_2, l_3. Svaki od ovih koeficienata f_1 funkcija je odgovarajućeg prirasta F_i, prenosnih koeficienata π i koeficienata uslovnih jednačina a, b, c . . .:

$$f_i = f\,(F_i,\, a_i\, \pi_1,\, b_i\, \pi_2,\, c_i\, \pi_3\, \ldots)$$

Iz form. 12 i 17 moglo bi se pogrešno zaključiti da su prirast F_i i prenosni koeficienti π zavisni od opažanih veličina l Međutim to ne stoji. Može se za koju sekundu, pa i 10″ promeniti opažane veličine l, prirast F_i odnosno i prenosni koeficienti π ostaće nepromenjeni, tj. ove veličine su nezavisne od opažanja, već zavise od apsolutnih veličina kuteva, ili drukčije rečeno: prirast F_i i prenosni koeficienti π nezavisni su od opažanih veličina, već zavise od oblika mreže. Ove veličine zavisne su samo još od izbora nezavisnih uslova. Dakle u svemu zavisne su od istih argumenata od kojih zavise i koeficienti uslovnih jednačina, a ne zavise od opažanja. Prema tome i koeficienti f_i su nezavisni od opažanja.

Potrebno je još dokazati da je nezavisan član:

$$f_0 = \log b + [\log \sin l] - [Fl] - (A_0 \pi_1 + B_0 \pi_2 + C_0 \pi_3 + \ldots)$$

konstantan, tj. nezavisan od opažanih veličina l. Na prvi pogled čini se da ova nezavisnost ne postoji, pošto se javlaju članovi $[\log \sin l]$ i $[Fl]$. Međutim to ne stoji. Svaki od ovih članova posebice odista je zavisan od opažanih veličina l, ali u obliku diferencije, kako se javljaju i f_0, oni daju konstantu. O tome se lako uveravamo.

Posmatrajmo funkciju:

$\varphi = \log \sin x_i - F_i\, x_i$, u kojoj je prema ranijem označivanju:

x_i = izjednačena vrednost opažanja l_i

F_i = prirast log sin kuta l_i za 1″.

Ova funkcija φ je konstantna. Izvršimo u njoj zamenu po form. 8

$$x_i = l_i + v_i. \text{ tada je:}$$

$\varphi = \log \sin (l_i + v_i) - F_i\,(l_i - v_i)$, aii je po 12″:

$\log \sin (l_i + v_i) = \log \sin l_i + F_i\, v_i$, te kada se zameni u φ, dobije se

$\varphi = \log \sin l_i + F_i\, v_i - F_i\, l_i - F_i\, v_i = \sin l_i - F_i\, l_i$, ili kada se obrazuje suma za sve kuteve koji se javljaju u form. 7, dobije se:

$$[\varphi] = [\log \sin l] - [Fl]$$

Pošto je funkcija φ konstantna, to je i $[\varphi] = konst.$, odnosno $[\log \sin l] - [Fl] = konst.$

Za ostale članove A_0, B_0, C_0... i prenosne koeficiente π dokazali smo da su nezavisne od opažanja; isto je i $log\ b =$ *konst.*

Iz svega se zaključuje da je:

$$fo = \text{konst.}$$

3) Težina logaritma strane triangulacije P_{loga}

Pošto je form. 26 identična sa form. 1, to se po form. 6 dobije:

$$P_{loga} = \frac{1}{[ff]}, \text{ gde je } [ff] = f_1^2 + f_2^2 + f_3^2 + \dots \qquad \mathbf{27}$$

Koeficienti f sračunavaju se po form. 25

Težina P_{loga}, osim po form. 27 može se sračunati drukčije. Iz form. 25 je:

$$\left.\begin{aligned}
[ff] = [FF] &+ 2[aF]\pi_1 + 2[bF]\pi_2 + 2[cF]\pi_3 + \dots + \\
&+ [aa]\pi_1^2 + 2[ab]\pi_1\pi_2 + 2[ac]\pi_1\pi_3 + \dots + \\
&+ [bb]\pi_2^2 + 2[bc]\pi_2\pi_3 + \dots \dots + \\
&+ [cc]\pi_3^2 + \dots \dots \dots + \\
&\dots \dots \dots \dots + \\
&\dots \dots \dots \dots
\end{aligned}\right\} \dots 27$$

ili:

$$\left.\begin{aligned}
[ff] = [FF] &+ [aF]\pi_1 + [bF]\pi_2 + [cF]\pi_3 + \dots + \\
+ [aF]\pi_1 &+ \{[aa]\pi_1 + [ab]\pi_2 + [ac]\pi_3 + \dots\}\pi_1 + \\
+ [bF]\pi_2 &+ \{[ab]\pi_1 + [bb]\pi_2 + [bc]\pi_3 + \dots\}\pi_2 + \\
+ [cF]\pi_3 &+ \{[ac]\pi_1 + [bc]\pi_2 + [cc]\pi_3 + \dots\}\pi_2 + \\
&\dots \dots \dots \dots \\
&\dots \dots \dots \dots
\end{aligned}\right\} \dots 27''$$

Članovi u velikoj zagradi form. 27'', obzirom na form. 17, iznose:

$$\begin{aligned}
[aa]\pi_1 + [ab]\pi_2 + [ac]\pi_3 + \dots &= -[aF] \\
[ab]\pi_1 + [bb]\pi_2 + [bc]\pi_3 + \dots &= -[bF] \\
[ac]\pi_1 + [bc]\pi_2 + [cc]\pi_3 + \dots &= -[cF] \\
\dots \dots \dots \dots & \\
\dots \dots \dots \dots & \text{ stoga,}
\end{aligned}$$

kada se izvrši supstitucija ovih vrednosti u form. 27'' i redukcija, dobije se:

$$[ff] = [FF] + [aF]\pi_1 +]bF]\pi_2 + [cF]\pi_3 + \dots \dots \qquad 28$$

Težina *P loga* ne računa se ni po form. **28**, je pošto Gauss-ov način najlakši. On se sastoji u sledećem.

Oznakom:

$$\varphi = [aF]\,\pi_1 + [bF]\,\pi_2 + [cF]\,\pi_3 + \ldots \ldots \ldots \ldots \quad \mathbf{28'}$$

i zamenom ove vrednosti u **28**, dobije se:

$$[ff] = [FF] + \varphi \ldots \ldots \ldots \ldots \ldots \ldots \quad \mathbf{28''}$$

Množenjem norm. jedn. pren. koef., form. **17**, s prenosnim koeficientima $\pi_1\ \pi_2\ \pi_3 \ldots\ldots$ i zamenom odgovarajućih veličina u form. **28'**, dobije se:

$$\begin{aligned}\varphi = -\ \{\ & [aa]\,\pi_1^2 + [ab]\,\pi_1\,\pi_2 + [ac]\,\pi_1\,\pi_3 + \ldots\ldots + \\ & + [ab]\,\pi_1\,\pi_2 + [bb]\,\pi_2^2 + [bc]\,\pi_2\,\pi_3 + \ldots\ldots + \\ & + [ac]\,\pi_1\,\pi_3 + [bc[\,\pi_2\,\pi_3 + [cc]\,\pi_3^2 + \ldots\ldots + \\ & \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\ & \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ \} = \\ = -\ \{\ & [aa]\,\pi_1^2 + [bb]\,\pi_2^2 + [cc]\,\pi_3^2 + \ldots\ldots\ldots + \\ & + 2\,[ab]\,\pi_1\,\pi_2 + 2\,[ac]\,\pi_1\,\pi_3 + \ldots\ldots\ldots + \\ & + 2\,[bc]\,\pi_2\,\pi_3 + \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots + \\ & \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\ & \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ 1\}\end{aligned}$$

Radi jednostavnosti izvodimo dalje kao da su samo tri normalne jednačine, onda iz poslednjeg izlaza imamo:

$$\varphi = -\ [aa]\left\{\pi_1^2 + \frac{[ab]^2}{[aa]^2}\,\pi_2^2 + \frac{[ac]^2}{[aa]^2}\,\pi_3^2 + 2\,\frac{[ab]}{[aa]}\,\pi_1\,\pi_2 + \right.$$

$$\left. + 2\,\frac{[ac]}{[aa]}\,\pi_1\,\pi_3 + 2\,\frac{[ab]\,[ac]}{[aa]^2}\,\pi_3\,\pi_3\right\} - [bb]\,\pi_2^2 + \frac{[ab]^2}{[aa]}\,\pi_2^2 -$$

$$- 2\,[bc]\,\pi_2\,\pi_3 + 2\,\frac{[ab]\,[ac]}{[aa]}\,\pi_2\,\pi_3 - [cc]\,\pi_3^2 + \frac{[ac]^2}{[aa]}\,\pi_3^2 =$$

$$= [aa]\left\{\pi_1 + \frac{[ab]}{[aa]}\,\pi_2 + \frac{[ac]}{[aa]}\,\pi_3\right\}^2 - \left\{[bb] - \frac{[ab]\,[ab]}{[aa]}\right\}\pi_2^2 -$$

$$- 2\left\{[bc] - \frac{[ab]\,[ac]}{[aa]}\right\}\pi_2\,\pi_3 - \left\{[cc] - \frac{[ac]\,[ac]}{[aa]}\right\}\pi_3^2 \text{ ili}$$

$$\varphi = -\,[aa]\left\{\pi_1 + \frac{[ab]}{[aa]}\,\pi_2 + \frac{[ac]}{[aa]}\,\pi_3\right\}^2 - [bb\cdot 1]\,\pi_2^2 - =$$

$$= -\,2\,[bc\cdot 1]\,\pi_2\,\pi_3 - [cc\cdot 1]\,\pi_3^2\,\pi_3^2\,[aa]\left\{\pi_1 + \frac{[ab]}{[aa]}\,\pi_2 + \frac{[ac]}{[aa]}\,\pi_3\right\}^2 -$$

$$- [bb \cdot 1] \left\{ \pi_2{}^2 + 2 \frac{[bc.1]}{[bb \cdot 1]} \pi_2 \, \pi_3 + \frac{[bc \cdot 1]^2}{[bb \cdot 1]^2} \pi_3{}^2 \right\} - \left\{ [cc.1] - \right.$$

$$\left. - \frac{[bc.1]\,[bc.1]}{[bb.1]} \right\} \pi_3{}^2 =$$

$$\varphi = - \left[[aa] \left\{ \pi_1 + \frac{[ab]}{[aa[} \pi_2 + \frac{[ac]}{[aa]} \pi_3 \right\}^2 + [bb \cdot 1] \left\{ \pi_2 + \right. \right.$$

$$\left. \left. + \frac{[bc \cdot 1]}{[bb \cdot 1]} \pi_3 \right\}^2 + [cc \cdot 2] \, \pi_3 \, \pi_3^{2''} \right] \quad . \quad . \quad . \quad . \quad . \quad 29$$

Za norm. jedn. pren, koef., form. 17, reducirane normalne jednačine su:

$$\begin{aligned} [aa]\, \pi_1 + [ab]\, \pi_2 + [ac]\, \pi_3 + \ldots\ldots + [aF] &= 0 \\ [bb \cdot 1]\, \pi_2 + [bc \cdot 1]\, \pi_3 + \ldots\ldots + [bF \cdot 1] &= 0 \\ [cc.2]\, \pi_3 + \ldots\ldots + [cF.2] &= 0 \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \end{aligned}$$

ili

$$\left. \begin{aligned} \pi_1 + \frac{[ab]}{[aa]} \pi_2 + \frac{[ac]}{[aa]} \pi_3 + \ldots\ldots + \frac{[aF]}{[aa]} &= 0 \\ \pi_2 + \frac{[bc \cdot 1]}{[bb \cdot 1]} \pi_3 + \ldots\ldots + \frac{[bF \cdot 1]}{[bb \cdot 1]} &= 0 \\ \pi_3 + \ldots\ldots + \frac{[cF \cdot 2]}{[cc \cdot 2]} &= 0 \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \\ \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots \end{aligned} \right\} \ldots 30$$

— Nastaviće se —

Geom. **Rudolf Mlinar,** Stara Pazova.

Vektori, njihov značaj i njihova primena u geodeziji

Nije mi namera, da ovde potanko izložim svu disciplinu računanja sa vektorima, nego bih želeo, da ukratko prikažem, koliko je jednostavna ova metoda i time da zainteresujem cenj. čitaoce za ovu metodu računanja, koja nije još razgranjena, ali ipak obećava u budućnosti velik razvitak.